

Запісочна Л. О.,
лектор II категорії відділу науково-освітньої роботи, Комунальний заклад культури «Миколаївський обласний художній музей ім. В. В. Верещагіна, м. Миколаїв

ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОБОТІ НАД ЕКСКУРСІЯМИ ТА ЛЕКЦІЯМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ (З ДОСВІДУ РОБОТИ МИКОЛАЇВСЬКОГО ОБЛАСНОГО ХУДОЖНЬОГО МУЗЕЮ ІМ. В.В. ВЕРЕЩАГІНА)

Останнім часом ми можемо спостерігати стрімкий розвиток інноваційних інформаційних технологій та комунікацій. У повсякденний побут активно входять різноманітні сучасні технічні засоби. Комунальний заклад культури «Миколаївський обласний художній музей ім. В.В. Верещагіна», як і інші заклади культури, теж не залишається осторонь від цих тенденцій.

Ще 10 – 15 років тому в нашому музеї було лише декілька комп'ютерів і лише одна точка доступу до інтернету. Співробітникам відділу науково-освітньої роботи для друку текстів та відправки їх електронною поштою необхідно було звертатися до інших відділів або робити це вдома в вільний від роботи час, адже лектори та екскурсоводи мають бути завжди на робочому місці готовими до проведення екскурсій, особливо для численних так званих «випадкових» чи «неорганізованих» відвідувачів, що приходять до музею без попереднього замовлення.

Більшість документації тривалий час була рукописною, а пошук інформації вівся лише через бібліотеки та особисте спілкування з місцевими художниками. З 90-х років надходження до музейних фондів та бібліотеки через державні кошти практично припинилися, залишилася лише спонсорська допомога та подарунки авторів. Тому в бібліотеці музею і досі дуже мало сучасних видань. Це вимагає пошук необхідної інформації з інших джерел, зокрема дуже допомагав і раніше, і зараз міжбібліотечний абонемент.

В Миколаївському обласному художньому музеї ім. В.В. Верещагіна зберігається велика колекція високохудожніх творів, але не всі розділи образотворчого мистецтва представлені досить повно, художники-класики до ХХ-го століття представлені лише поодинокими картинами, які здебільшого знаходяться в залах постійної експозиції музею. Це вимагає використання репродукцій для повного висвітлення теми.

Внаслідок відсутності тоді в музеї сучасних технічних засобів для демонстрації зображень при проведенні лекцій та для ілюстрування розповідей про біографію та творчий шлях художників доводилося показувати репродукції творів в книгах. Маленький розмір і не завжди пристойна якість книжкового друку дуже утруднювала роботу, особливо з великою аудиторією. Не рятувало і використання власного ноутбука.

Поступово ті учбові заклади, які раніше отримали відповідну техніку, почали вимагати показ репродукції за допомогою електронних проекторів та екранів при проведенні виїзних заходів в приміщеннях замовника. Справжнім святом для музею стало придбання спочатку власного телевізора з програвачем, а пізніше проектора, екрана та нетбука. Хоча недостатня кількість індивідуальної комп'ютерної техніки безпосередньо на робочих місцях в минулому дуже утруднювала роботу над новими заходами.

Тепер ситуація у музеї значно покращилася, і як би повільно не працювала ця застаріла техніка, але вона взагалі є в наявності. Це дає можливість розшукувати необхідну інформацію в інтернеті, готувати ілюстративний ряд, музичний та відео супровід, створювати презентації. Зараз при підготовці практично кожного музейного заходу активно використовуються сучасні інформаційні та мультимедійні технології. Переважна більшість лекцій, тематичних програм, екскурсій по одноденним пересувним виставкам, майстер-класів проводяться як з використанням творів з музейної колекції, які за потреби доповнюються відеорядом, так і виключно на основі презентацій, здебільшого створених в програмі Microsoft PowerPoint.

Показ зображення на якісному великому екрані дозволяє ретельно розглянути дрібні деталі музейних експонатів. Наприклад, у музеї є багато графічних творів маленького розміру і дуже цікаво роздивлятися, як буквально декількома лініями художник створює зображення, виразність штриховки за допомогою зміни її напрямку, густини чи розрідженості, характеру лінії (товщини, насиченості тону, переривчаста чи суцільна лінія). Не випадково шанувальники офортів, ксилографії та інших видів гравюри любляють розглядати графічні аркуші через збільшувальне скло – лупу.

І хоча безпосереднє спілкування з живими творами мистецтва не можуть замінити ніякі репродукції, ні електронні, ні в книгах, вони можуть значно допомогти при їхньому вивченні та дослідженні. А під час проведення лекції, тематичних програм та пересувних одноденних виставок в великих аудиторіях, коли ведучий показує глядачам експонат зблизька, проносячи його між рядами стільців, поки одні відвідувачі заходу розглядають оригінал, інші, чекаючи своєї черги можуть не тільки слухати пояснення, а і одночасно бачити таке ж зображення на екрані.

В збірці Миколаївського обласного художнього музею ім. В.В. Верещагіна є складні композиції з писанок на курячих яйцях миколаївської майстрині Тетяни Ульянкіної. Її розписи складаються з великої кількості маленьких різнокольорових орнаментів, складну символіку яких гарно розглядати та розшифровувати значення окремих елементів на прикладі збільшених фотографії.

Все вище сказане стосується і декоративних народних та авторських розписів та багатьох інших творів.

В останні роки, 2019-2021, і особливо в умовах адаптивного карантину та локдаунів дуже обмежено не тільки проведення масових заходів, а й просте відвідування закладів культури, зокрема музеїв та бібліотек. При дистанційній роботі інтернет залишився єдиним джерелом інформації, але досить часто можна

отримати недостовірну або взагалі хибну інформацію, при чому навіть в наукових дослідженнях і учбових посібниках, в т. ч. мистецтвознавчих. Так в середині ХХ-го сторіччя в багатьох наукових та популярізаційних публікаціях українських народних майстрів декоративного розпису без врахування місці проживання та стилістичних особливостей всіх підряд називали майстрами петриківського розпису. Вперше прочитавши прізвище К. Білокур та інших, зовсім різних за особливостями розписів художників в цьому списку, це викликало здивування. На прикладі більш докладного вивчення її біографії, стає зрозумілим, що, по-перше, в різні часи були різні підходи до класифікацій мистецтва, які в ХХ-му сторіччі встановлювалися відповідно до наказів Комуністичної партії та державного керівництва, по-друге, багато авторів, навіть з науковими званнями, просто бездумно повторюють інформацію з інших видань. А з розповсюдженням інтернету це явище стало дуже поширеним. На різних сайтах різні автори розміщують один і той самий текст буква до букви, часто з однаковими граматичними чи друкарськими помилками. І чим відоміший художник, чи популярніша тема, тим більше можна знайти таких тотожних статей.

Тому обов'язково необхідно порівнювати відомості з різних джерел, а при можливості уточнювати у фахівців. Найбільш точні дані дають авторські сайти, блоги, сторінки в соцмережах, якщо вони є, записи інтерв'ю, та, при можливості, безпосереднє спілкування з автором. Але славнозвісна Марія При(й)маченко надавала різні тлумачення своїх творів та їхні назви залежно від настрою. Це ж стосується і її прізвища та дати народження. Мабуть такі її розбіжні висловлювання обумовлюють і варіативність спогадів її нащадків та тверджень дослідників.

В цьому році я працюю над вивченням різноманітності видів українських народних декоративних розписів. Все вище сказане дуже яскраво проявляється при роботі над цією темою. В усіх публікаціях та класифікаціях співпадають лише три локації розписів: петриківський, косівський та опішнянський. [1 – 3] Тому я зараз розшукую та об'єдную інформацію з різних джерел і кількість видів розпису збільшилась поки що приблизно втриє. [4 – 12]

Для пришвидшення уточнення відомостей використовую спілкування в месенджері соцмережі фейсбук. Так на сайті «Культурно-історичний портал "Спадщина Предків"» є пост від 12.07.2020 «Самчиківський розпис Ганни Собачко» [13] Але вона жила в Полтавській області, а с. Самчики знаходиться в Хмельницькій. Це в теперішній час вчаться малювати в стилі самчиківського розпису по всій Україні. Адміністратор групи «Самчиківський розпис» в фейсбук Ангеліна Пан у відповідь на запит спростувала цю інформацію: «Ні. Майстри самчиківки були з нею особисто знайомі, але вона малювала по своєму».

Підбір зображень через Google-пошук не завжди дає задовільний результат. А перегляд фотографій у відповідних групах та на особистих сторінках авторів у соцмережі фейсбук дає можливість вільного вибору найкращих та найвиразніших зображень, заощаджуючи час на вибірку в першу чергу тих знайдених результатів пошуку, що взагалі не стосуються теми.

Публікація на сайті музею та сторінках в соцмережах постів з інформацією про твори з музейного зібрання, оголошень про заплановані заходи та звітів про вже проведені сприяє поширенню відомостей про музей, допомагає залученню відвідувачів. [14 – 16]

Таким чином, можна побачити, що впровадження інноваційних інформаційних технологій стало невід’ємною частиною музейної роботи.

На жаль, поки що музей не має технічних можливостей, щоб організовувати та приймати участь у таких сучасних інтерактивних заходах, як Zoom-конференції, вебінари, онлайн майстер-класи або лекції та інше. Але співробітники музею сподіваються на подальше покращення технічного забезпечення у майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. https://uk.wikipedia.org/wiki/Художній_розпис
2. <https://kraina-ua.com/ua/news/ukrainskiy-dekorativniy-rozpis-scho--de-i-yak>
3. <https://uamodna.com/articles/tradyciyi-narodnogo-rozpysu/>
4. <https://art-treasury.in.ua/news/kiyivskij-ta-petrikivskij-rozpis-vidminnosti-ta-shozhi-risi/>
5. https://www.vocnt.org.ua/statti/nastinniy_rozpis
6. http://mimh.org.ua/news/podilskij_rozpis_vidrozhzhuetsja/2018-07-06-291
7. <https://ocnt.com.ua/tavrijskij-rozpis-divo-prichornomorya/>
8. <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/yuliya-mohiryeva-poltavskij-rozpis-prodovzhuyetri/>
9. <http://histpol.pl.ua/ru/component/content/article?id=8097>
10. <https://docs.google.com/document/d/1CmXIT41eQAIZHh5HeTuiBXb1fZNAoIigEwZLarTjVyk/edit>
11. https://uk.wikipedia.org/wiki/Самчиківський_розпис
12. <https://naub.oa.edu.ua/2014/pohodzhennya-samchykivskoho-rozpysu-joho-suchasnyj-stan-ta-symvolika/>
13. <https://spadok.org.ua/narodni-promysly/samchykivsky-rozpys-ganny-sobachko-1883-1965>
14. <https://vereschagin.com.ua>
15. <https://www.facebook.com/vereschagin.museum>
16. <https://www.facebook.com/vereschagin.vasil>